

M. G. Bindsbøll's Møbler i Thorvaldsens Museum

Da Thorvaldsens Museum nærmede sig sin Fuldendelse, blev det af Executo-
rerne i Thorvaldsens Bo ved Skrivelser af 5. og 16. Januar 1845 overdraget
Bindsbøll at udarbejde en Plan for Opstilling af Skulpturerne i Samarbejde
med N. L. Høyen og H. V. Bissen.

Paa Bestyrelsesmødet den 2. Januar 1846 forelagdes Bindsbølls Plan til
Opstilling af Kunstværkerne med Overslag over Omkostningerne, herunder en
Sum til Skabe, Borde og de til Samlingens Opstilling henhørende Indretninger
og en Sum til Stole, Borde, Skabe, Rammer til Haandtegninger og Kobbere.
Den forelagte »Plan« er formodentlig identisk med to Tegninger i Kunstakade-
miets Bibliotek (Mappe 2 A Nr. 92 og 93), en Stueplan og en 1ste Sals Plan,
som viser Opstilling af Skulpturerne og Møblering af Værelserne til Samlingerne
i 1ste Salens Sydfløj (se Tavlen mellem S. 72 og S. 73).

Planens Hoveddisposition for Anbringelse af Skulpturer, Malerier og Møb-
lerne til Samlingerne blev fulgt. Der skete dog en iøjnefaldende Ændring ved
Opstillingen af de to kolossale Rytterstatuer, som paa Bindsbølls Tegning er
angivet med Front mod Museets Hovedfaçade, altsaa paa tværs af Forhallen.
Ændringen er foretaget af Bissen, som efter Bindsbølls Afrejse til Holsten
forestod Opstillingen. Bindsbøll fik forlænget Fristen for Tiltrædelse af Em-
bedet som kgl. Bygningsinspektør i Holsten til den 1ste Juli 1847. Paa dette
Tidspunkt var Opstillingen ikke færdig, Museet blev først aabnet den 18. Sep-
tember 1848.

Med Hensyn til Værelsernes Møblering er Planen fulgt nøje i Samlingerne
paa 1ste Sal, og man maa gaa ud fra, at der har været udarbejdet Tegninger til de
enkelte Møbler, da Planen blev forelagt. Allerede paa det Sæt Tegninger til
Museet, der blev approberet den 13. November 1839, er der paa et Tværsnit vist,
hvordan Skabene til Vasesamlingen var tænkt udformet (se Tavlen S. 72-73).

I Samlingen af Bindsbølls Tegninger paa Kunstakademiet findes desværre

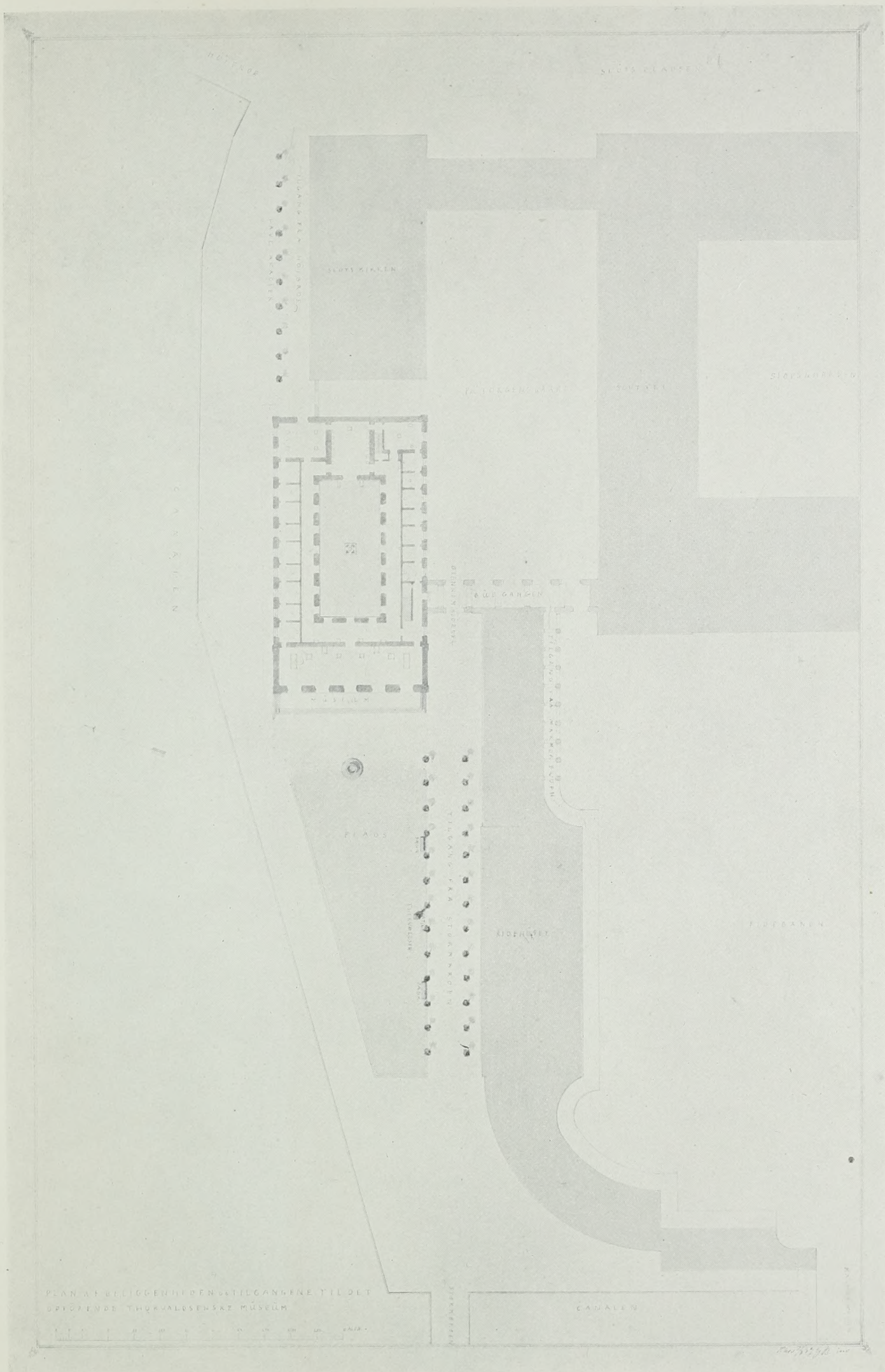
kun een Tegning til Møblerne i Thorvaldsens Museum, nemlig en Tegning til et Bord, som maa være beregnet til Opstilling i det Værelse, der skulde rumme Bøger og Kobberværker, og som er vist paa Planen i Vær. No. 7, det nuværende Kontor for Direktøren. Det sidste Rum i Rækken blev indrettet som Forsamlingsværelse, og her blev en Del af Thorvaldsens egne Møbler fra Boligen paa Charlottenborg opstillet. Efter at dette Værelse er indrettet til Kontor, er Møblerne opstillet i det sidste Værelse i Nordfløjen, Nr. XXXII.

I en Fortegnelse over de Møbler, som kom fra Thorva'dsens Bolig til Museet, er der ud over Møblerne, som blev opstillet i Forsamlingsværelset, nævnt 21 Stole af poleret Bøgetræ med sort Hesthaars Betræk. Disse Stole kan være nogle af de Taburetter, som staar rundt om i Samlingerne, og som netop er udført af poleret Bøgetræ. De er ikke angivet paa Planen, og der foreligger heller ikke Regninger for dem, men de kan muligvis være tegnet af Bindsbøll for Thorvaldsen paa et tidligere Tidspunkt; stilmæssigt er der ikke noget i Vejen for dette.

At de nuværende Skabe til Udstilling af Thorvaldsens Samlinger af Antikviteter og Bøger er udført efter Bindsbølls Tegninger, fremgaar direkte af to Regninger for Snedkerarbejde (Hof- og Stadsrettens Eksekutor- og Kommissarieskifter. Fortegn. 22 No. 11 C). Den ene Regning er for Arbejde leveret 1847 og lyder paa: 2 Montrer og 2 Skabe med Montrer til Værelse No 1, 5 Skabe til Værelse No 2, den store Montre til Værelse No 3 og Montren til Terracottaerne i Værelse No 5. Regningen er betalt den 18. April 1848 til O. V. Thomsen. Den anden Regning er for Arbejde leveret April 1847 og lyder paa: 2 Egetræs Skabe til Kobberværker og 4 til Bøger, 1 Egetræs Skab til Ægyptisk Samling, 4 polerede Skabe af »dansiger Fyr« (dette maa være Skabene til Vasesamlingen i Vær. Nr. 6) og 2 Skabe ligeledes af Fyr (Skabene paa Bagvæggen i Vær. Nr. 5). Regningen er betalt den 12. Oktober 1847 til H. E. Beck. Der mangler saaledes kun Regning for Skabene til Møntsamlingen.

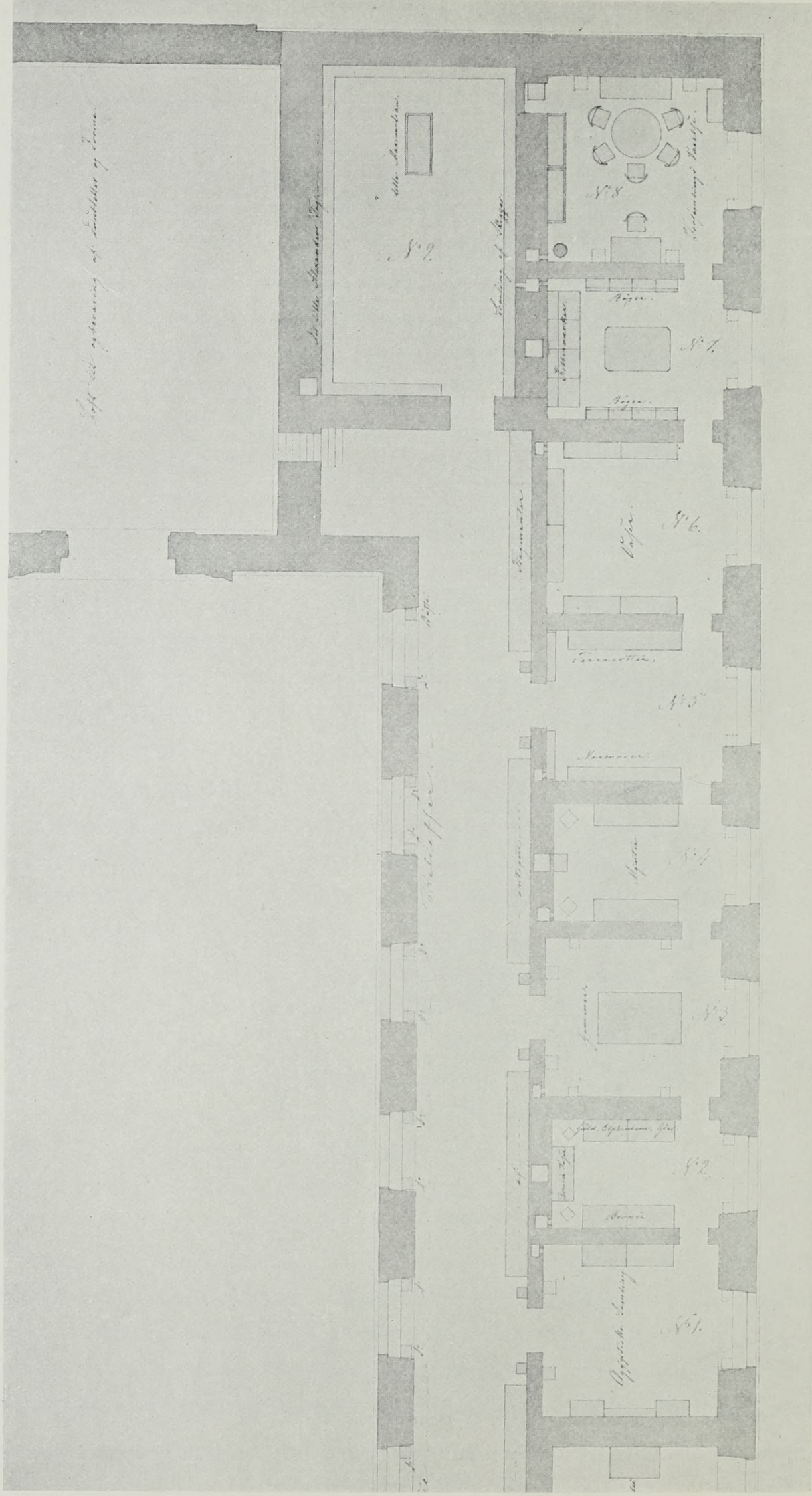
Der kan ikke være nogen Tvivl om, at Bindsbølls Studier i Pompeji har haft afgørende Indflydelse paa Udformningen af i alt Fald nogle af Møblerne. Det store Bord, hvortil en Del af Tegningen gengives (Tavlen mod S. 73), har sit direkte Forbillede i pompejanske Løjbænke og Borde, som de findes i Bronze paa Museet i Napoli. De stærkt profilerede Ben, som i Broncen efterligner oprindeligt drejede Ben, er her igen udført i Træ, og den stærke Leddeling af Benene er i god Overensstemmelse med Bordets etagevise Opbygning. Bordet er udført i Egetræ, og Pladernes Kanter har Indlægninger af mørkere og lysere Træsarter, ligesom Broncemøblerne havde Sølvindlægninger paa Sargenes Kan-

* 2. Hans Erhardt Beck 1805.-1869, boede allejens i Söthersg. 130. Se Kbh.s. Snedkerlang museum 400 aar Kbh 1954. (særligt i Th. Musg., p. 276

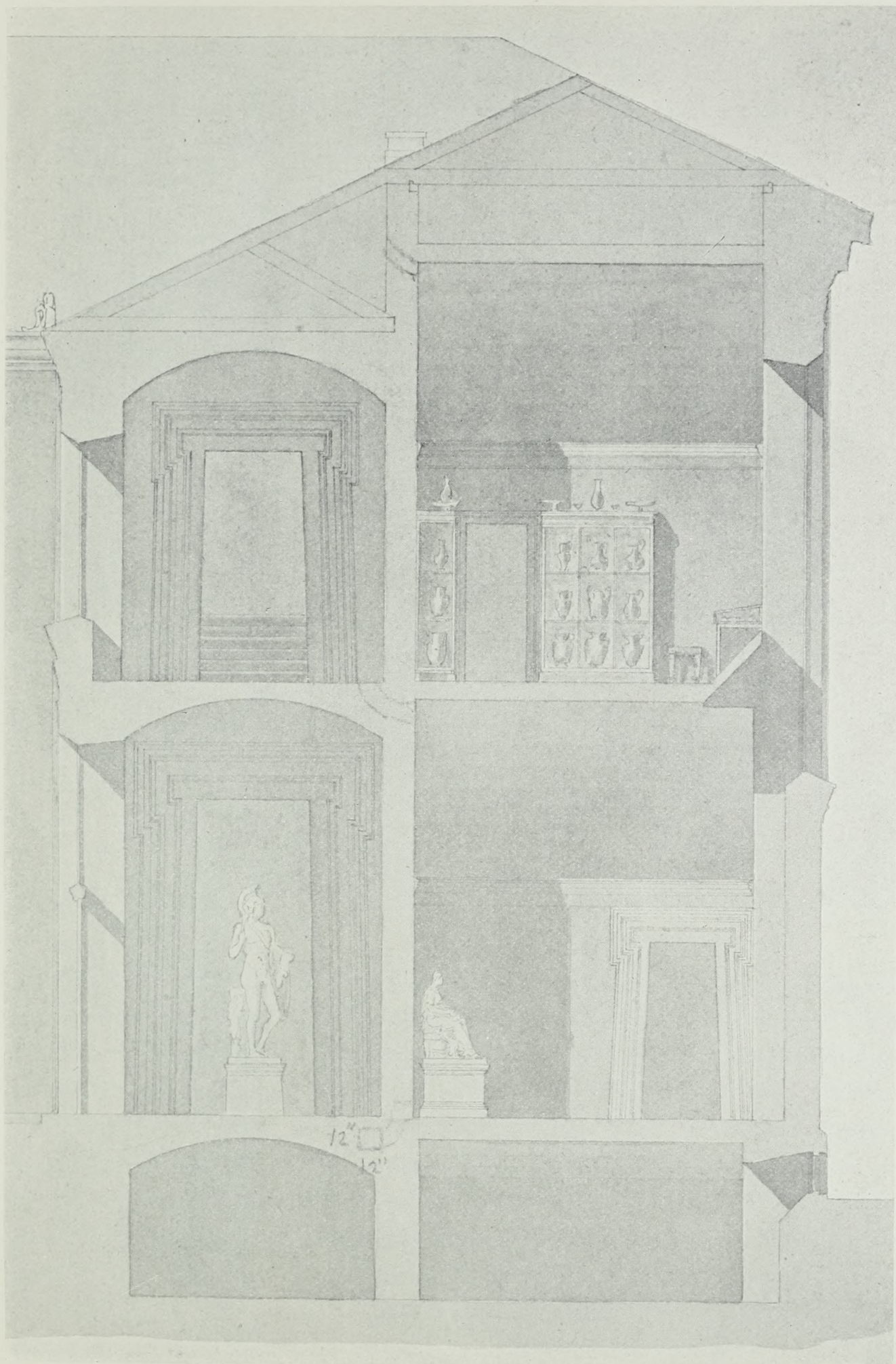

M. G. Bindesbøll: Situationsplan over Museets Omgivelser, dateret 7. 8. 1839. Gengivet i halv Størrelse. Tusch. (Thorvaldsens Museum).

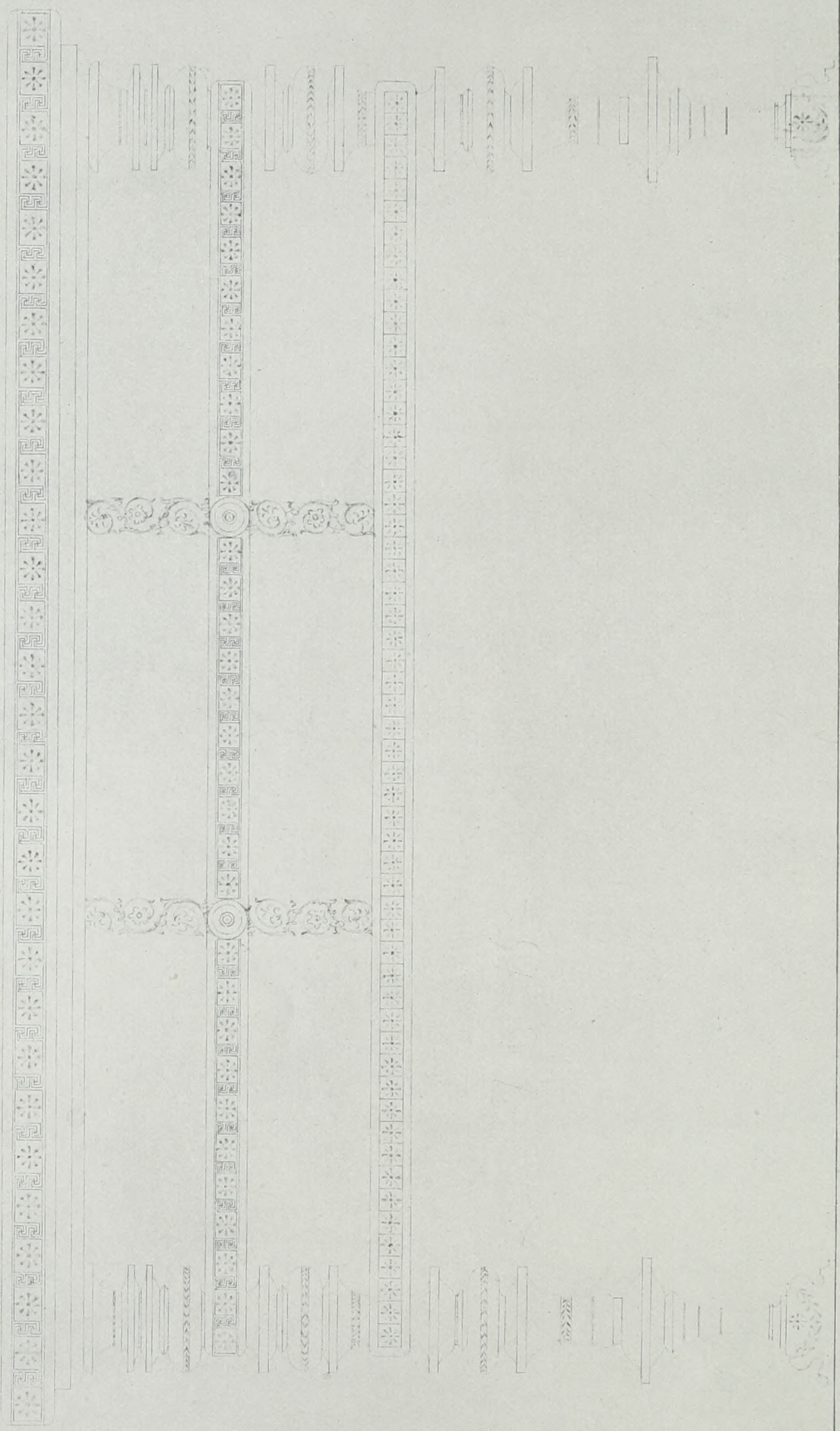
Foran Hovedindgangen er vist en rund Stenkumme; mellem Træerne ved Gaden langs Ridehuset foreslaas anbragt Thorvaldsens Selvportrætstatue og to Bænke. »Lave Akacier« langs Slotskirken.

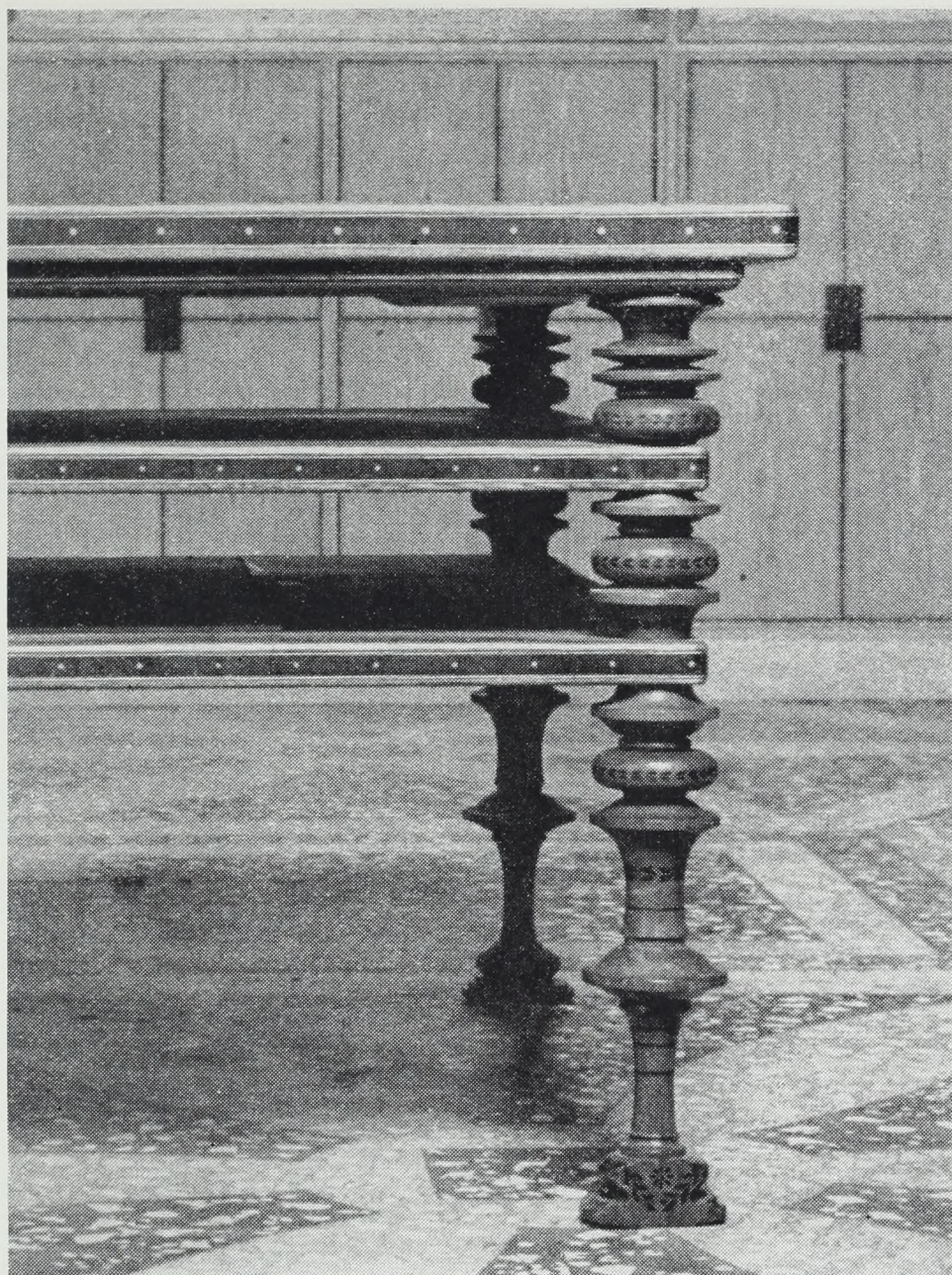
M. G. Bindsbøll: Første Sals Plan til Thorvaldsens Museum. Udsnit gengivet i halv Størrelse (tegnet i Størr. 1:96). Tusch. (Kunstakademiets Bibliothek).

M. G. Bindesbøll: Snit gennem Museets Nordfløj. Udsnit af den approberede Tegning (dateret 24. 7., approberet 13. Nov. 1839), gengivet i sand Størrelse. Tusch. (Thorvaldsens Museum).

M. G. Bindesbøll: Tegning til Bord (Udsnit, Kortsiden), gengivet i halv Størrelse (tegnet i Stør. 1:4). Blyant. (Kunstakademiets Bibliothek).

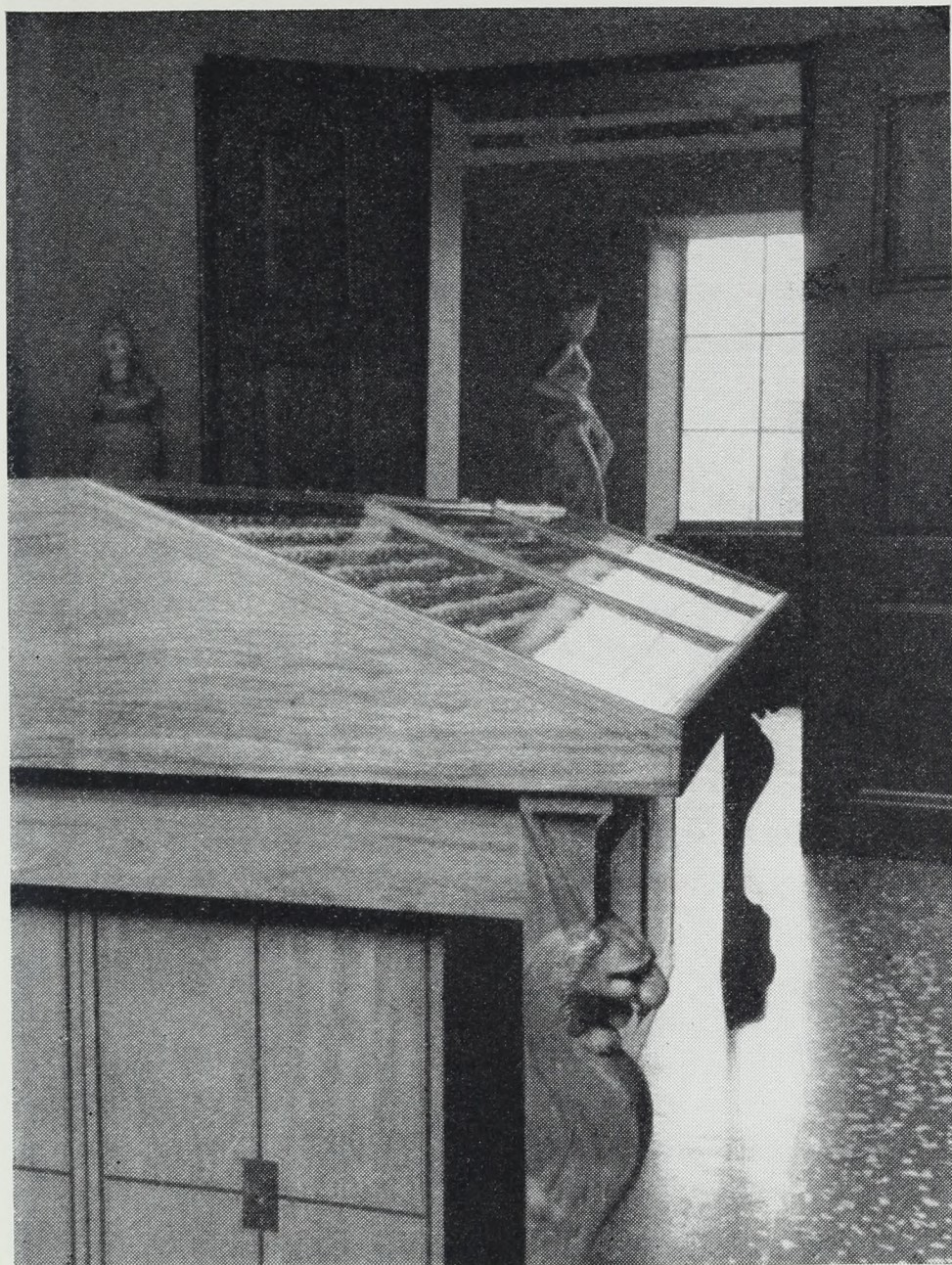
Se ch
Pessin

ter. Paa Benene er der indlagt Linier og Bladornamenter med et sort Stof, formodentlig Asfalt. Benets nederste Led eller Sokkel er ogsaa drejet, men plant afskaaret ved to lodrette Parallelsnit, og Dekorationen, som ellers følger de vandrette drejede Led, er her paa en elegant Maade ført ned over de lodrette Flader som hængende Guirlander. Paa de pompejanske Broncemøbler optager Soklerne, som er hule, tværgaaende Træstykker, der forbinder Benene parvis. De fine Beslag mellem Pladerne, som er vist paa Tegningen, og som har skullet lukke for Mapper med Haandtegninger eller Kobberstik, findes ikke mere paa Bordet, men paa den ene Langside sidder endnu Nøglehuller i nederste Plade. Beslagene har været til at aabne og til at aflaase.

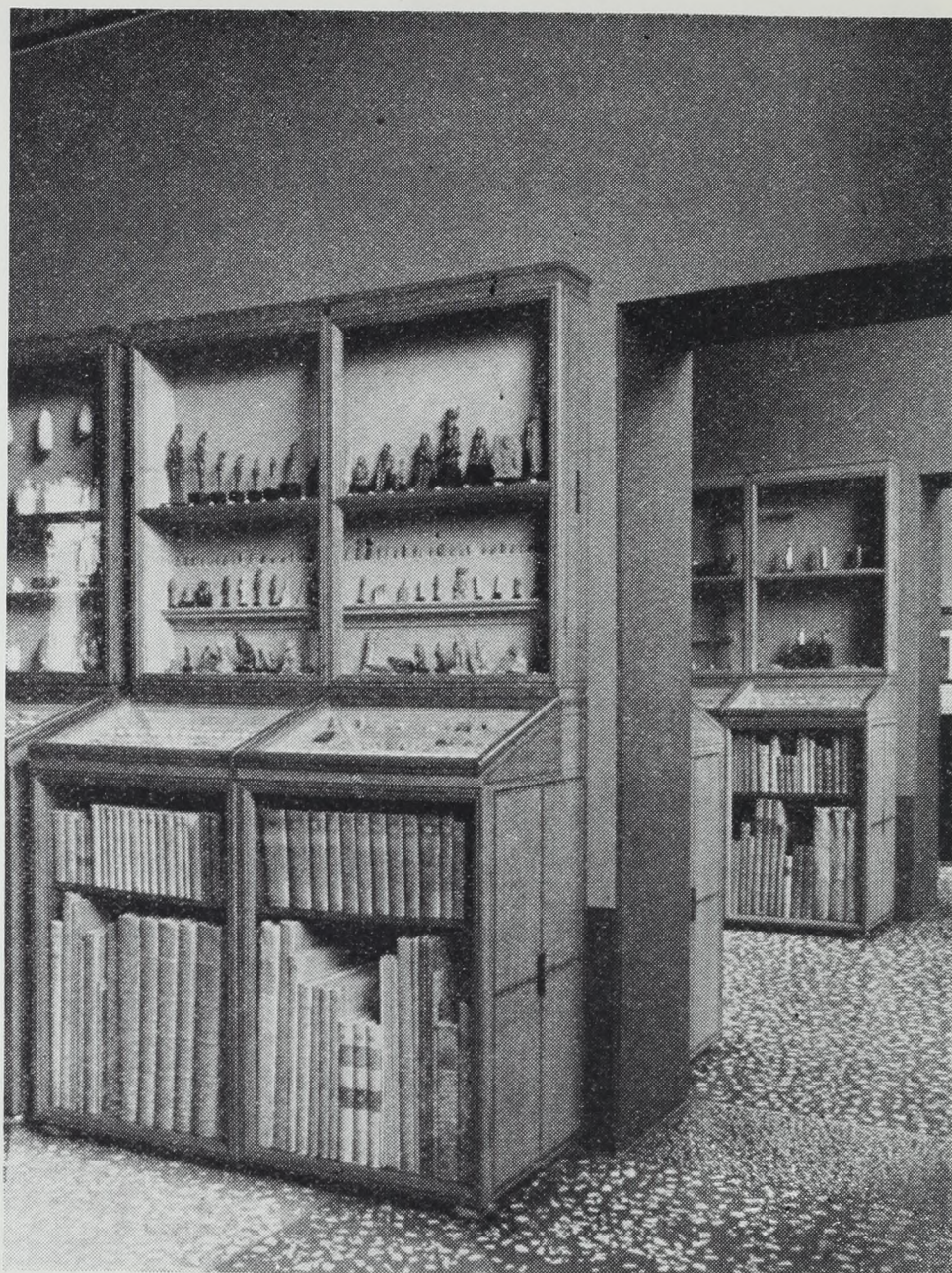
Den store Montre til Gemmer, som er det eneste Møbel, der helt er udført i Mahogni, er formet som en dobbeltsidet Skraapult; den hviler paa en Sarg støttet af fire Løvegriffer i Hjørnerne. Inde under Pulten er anbragt et Skabsmøbel, hvis Døre har Indlægninger i sort Træ. Indlægningen er trukket som Linier rundt langs Kanten og deler desuden Fladen lodret og vandret gennem dens Midte, hvor et rektangulært Felt yderligere markerer Fladens Proportioner. Dette Motiv har Bindsbøll ogsaa fra Pompeji. I en frisk malet Skitse paa Kunstakademiet, som gengiver en Vægdekoration, finder vi det som dekorativ Inddeling af et Panelfelt malet paa Freskopudsens. Ogsaa Løvegrifferne genfinder vi i Bindsbølls Tegninger paa Kunstakademiet mellem Skitser fra Pompeji og mel-

Detaille af Bordben (jfv. Billedet Side 73).

lem Skitser, som rimeligvis er Forarbejder til Møbeltegninger. Det kan være vanskeligt at skelne, hvad der er Rejseskitser og Studier, og hvad der er Arbejdstegninger. Ogsaa i Bindsbølls smaa Skitsebøger findes aabenbart Studier og Arbejdstegninger mellem hinanden. Bindsbøll studerede Tingene og lærte dem saa grundigt at kende, at han kunde arbejde videre paa en personlig Maade med disse stærkt traditionsbundne Møbelformer.

Skabet under Pultmontren har bag Dørene Skuffer, som er udført af massiv Mahogni og gaar med en beundringsværdig Præcision. I Kortsiden mod Vinduesvæggen er der ganske lave Bakker inddelt i smaa Rum til Gemmerne. Dørene er udført uden Afspærring eller Ramme af massivt Træ og har holdt sig

helt plane. De er beslaaet med Pinolhængsler og forsynet med en Laas, der er forsænket fra Bagsiden og sidder midt i Døren med Nøglehullet i det mørke Felt og en indstukket Rigel i en Længde som Dørens halve Bredde.

Skabene i Vær. XXXV og XXXVI (Planen No. 1 og No. 2), som rummer den ægyptiske Samling og Samlingen af Broncer, Guld, Elfenben og Glas, er udført af Egetræ. Dørrammer og Sideflader er dekorerede med Linier og Felter paa lignende Maade som Møblet til Gemmerne; kun er Dekorationen her paamalet med sort Farve og ikke indlagt.

Den dominerende Skabstype har dybe Underskabe og viger tilbage i en Skraapult til et smalt Overskab. De slutter sig helt til Væggen, da der ikke er

Skab i den ægyptiske Samling, Planens Værelse No. 1, og Skabene i Værelse No. 2.

Fodpanel. Af disse Skabe er der seks, opstillet parvis paa Sidevæggene. De staar ikke helt tæt sammen som angivet paa Planen, men med en lille Afstand, for at Dørene kan aabnes. Om der har været forudsat en anden Dørkonstruktion ved Planlægningen, eller om man ikke har overtænkt dette Spørgsmaal, ved vi ikke. Det er karakterfuldt, at disse Sideskabe er udformet, saa de fremhæver Rumets Retning, der er bestemt af Vinduet og Tøndehvælvingen, Skraapultene ligesom fortsætter Hvælvingens Bevægelse.

Underskabene er beregnet fortrinsvis til store Bøger og har oprindeligt haft Traadfletning i Rammerne, nærmest som et groft Hønsenet. Pult og Overskab har Rammer med Glas, Ruderne i Overskabet er delt vandret ved en

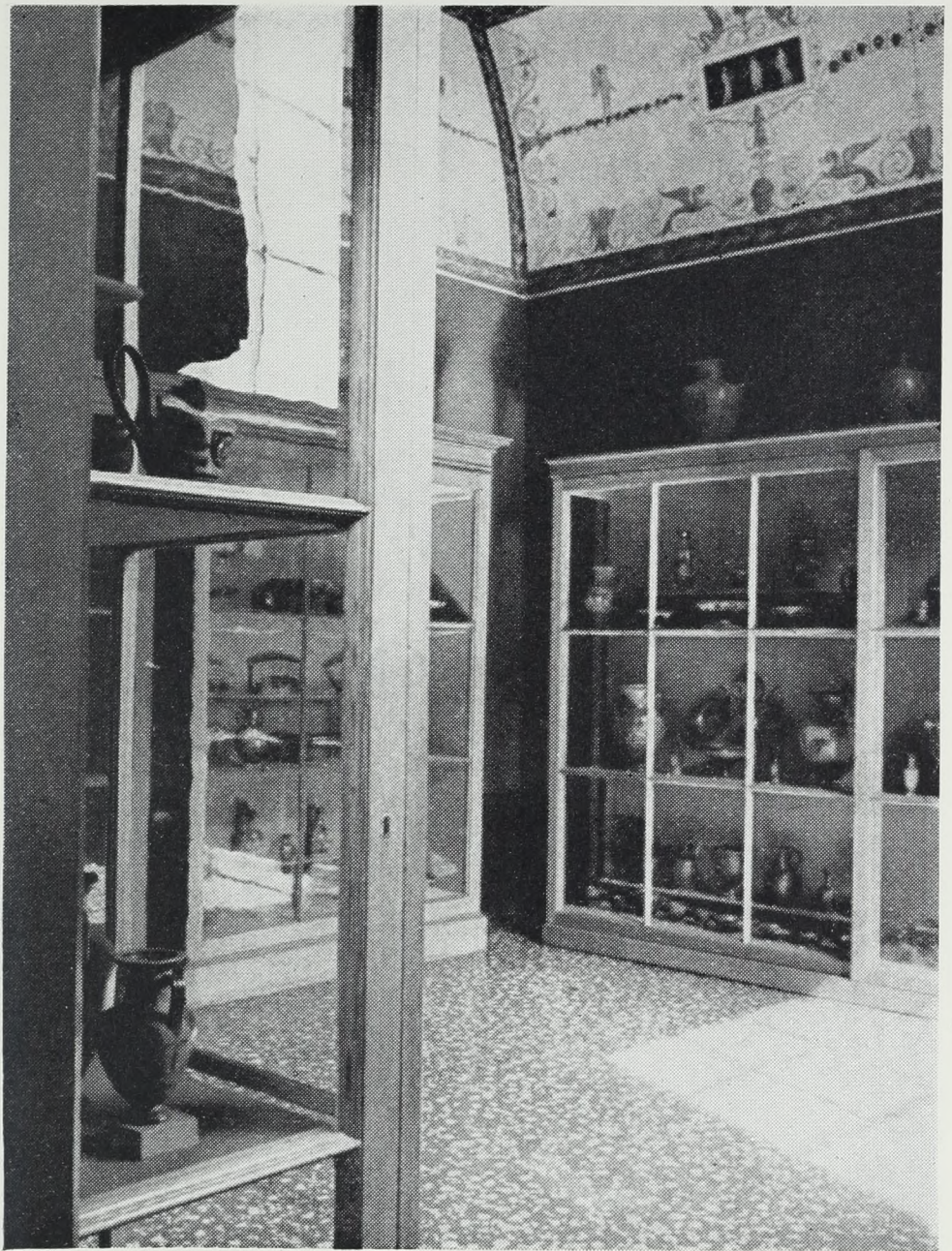
Midtersprosse ud for en fast Hylde. Sider og Rammer er saaledes dimensioneret, at det fri Glasareal eller Lysmaalet i Rammen svarer til det fri Rum indvendig i Skabene, Bunden i Overskabet ligger i Højde med Underrammens Overkant. Skabene har foroven en ægyptisk Gesims.

I den ægyptiske Samling staar paa den ene Sidevæg et enkelt Skab lige ret op og ned, med en Pultmontre paa hver Side. Skabet har Glasdør med 6 Ruder og 2 Hylde udfør de vandrette Sprosser. Siderne er 6 cm tykke, for at Inder-siden kan svare til Glassets Lysmaal; de er udført af to Trædimensioner sammenlimet med en Liste imellem. Skabet har som de andre omtalte et ægyptisk Gesimsprofil, som vi genfinder paa flere af Oldsagerne i Samlingen. Skabet paa Bagvæggen i Værelset med Broncerne er som nævnt forskelligt fra Skabene paa Sidevæggene. Det har ikke nogen Skraapult, men et lavere Underskab med eet Rum i hele Højden til meget store Bøger. Da Skabet har samme fulde Højde og Bredde som de øvrige, bliver det anderledes i Proportioneringen; det har en helt selvstændig Virkning, næsten som en Slutsten i hele Møbelkompositionen.

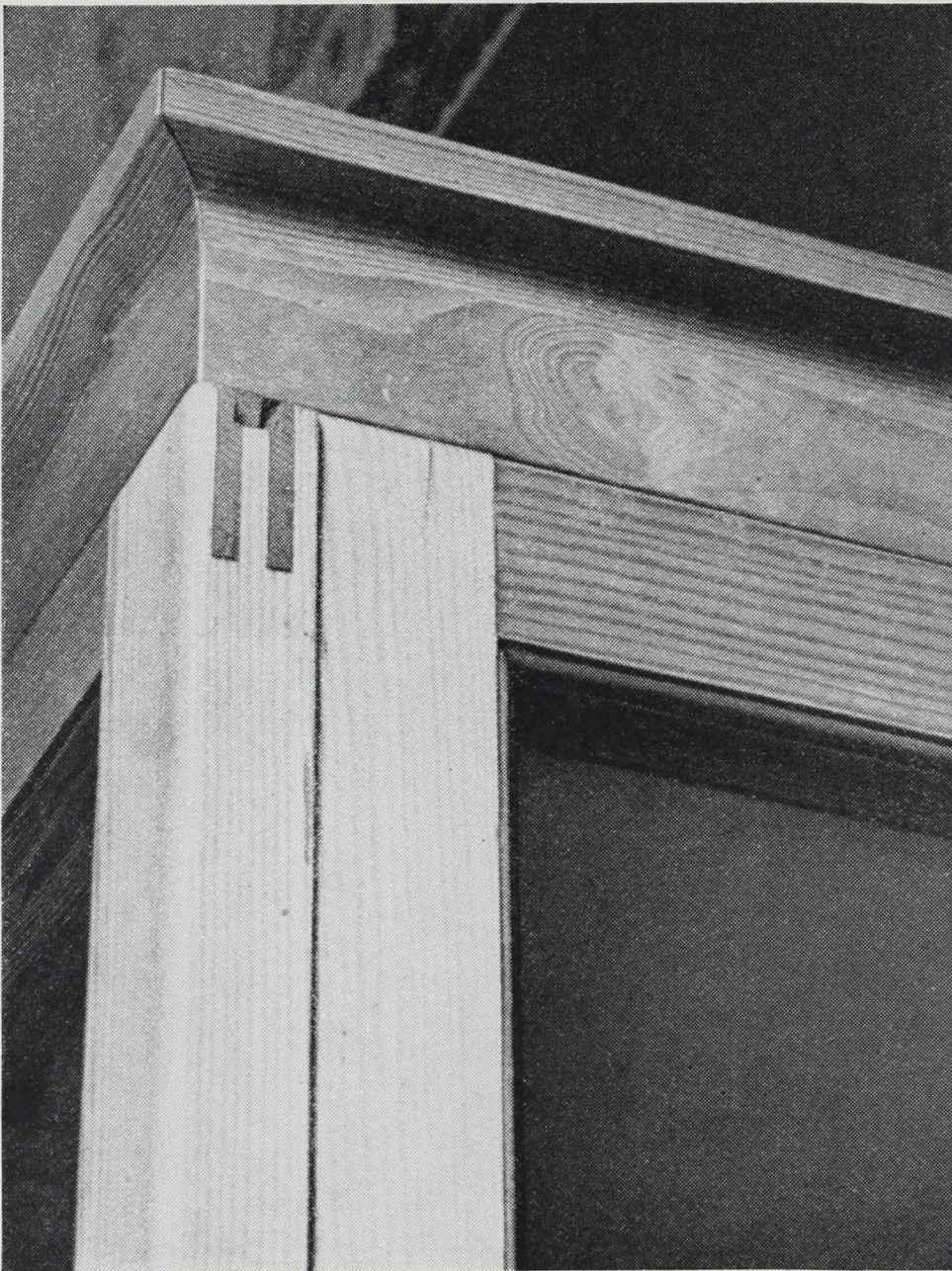
Skabene er indvendig malede i stærke Farver. I Værelset med Broncerne, som har italiensk-røde Vægge, er de zinnoberrøde. Ifølge Regningerne har disse Skabe først været malet lilla og bagefter zinner. Det ser pragtfuldt ud med de irgrønne Broncer paa denne Baggrund. I Værelset med den ægyptiske Samling er Pultskabene indvendig okkergule, hvorimod Skabet paa den modsatte Væg er malet med Væggens grønne Farve. *~ Det er væggen ~*

I Vær. Nr. XXXVIII (Planens No. 4, Møntsamlingen) er der paa hver Sidevæg tre løse, tæt sammenstillede Pultmontrer af Mahognitræ paa et Underskab af Fyr; dette har tidligere været mahognibejdsset, men staar nu med Træets Farve. De tre Døre i Underskabet har bevaret Traadfletningen, bag hvilken der er grønt Stof, saa man her kan danne sig en Forestilling om Virkningen af de øvrige Underskabe inden der kom Glas. Under Vinduet staar et mærkeligt Møbel, som ikke er vist paa Planen, det er altsaa usikkert, om Bindesbøll har tegnet det, men ikke usandsynligt. Det er formet som en Pultmontre udført af Mahogni paa en Underdel af Fyr med to Døre med Traadfletning og Stof; til hver Side en bred Pilaster med Bladkapitæl. Det har været beregnet til at skjule et Jernskrin, hvori alle Guldmønter tidligere blev anbragt, naar Museet var lukket. Møblet var delt lodret gennem Midten i to Halvdele, der kunde trækkes til hver sin Side. Man kan endnu i Gulvet se Furerne efter denne sideværts Bevægelse. Det var meget geheimt, men Skabet rummer ingen Hemmeligheder mere, det har faaet almindelige Døre, og Jernskrinet staar i Kælderen.

I Værelset med Vasesamlingen (Vær. XL, Planens No.6) er den koloristiske

Virkning særlig kraftig. Væggene er mørk engelskrøde, Skabene indvendig lysende zinnober, som Baggrund for Vasernes terracotta og sort. Skabene er udført af Fyr, Kærnetræ med kraftigt tegnede Aarer. Træet staar nu ubehandlet og har en vidunderlig Lød, men det har tidligere været behandlet med Lak. Ogsaa i dette Rum er Skabsformerne varieret paa Sidevæggene og Bagvæggen, og ikke af Hensyn til deres Indhold. Paa Sidevæggene staar store Dobbeltskabe med 2 Skydedøre med 9 Ruder i hver og med 3 Ruder i Siderne. Hylderne sidder ud for de to vandrette Sprosser, og Skabene er afsluttet med den ægyptiske Gesims. Paa Bagvæggen staar to selvstændige Skabe. De 9-rudede Døre er her beslaaet med Hængsler, og Sokkel og Gesims er udformet helt forskelligt fra de

andre. Soklen er væsentlig højere, og Gesimsen har Frise og stærkt udkraget Krans, som tvinger Skabene fra hinanden, i Modsætning til, hvad der er angivet paa Planen. Skabene har tætte Sider, da Lyset falder frontalt, og ligesom Side-skabene to Hylder ud for de vandrette Sprosser, men der bliver en Forskydning i Højderne paa Grund af Dørenes ændrede Proportioner.

I det nuværende Direktørkontor (Planen No. 7, Bøger og Kobberværker) har, efter Planen at dømme, det omtalte Bord med de drejede Ben staaet; det er nu erstattet af Bord og Stole tegnet af Kaare Klint, men Bogskabene staaer som vist, dog opstillet parvis med kort Afstand, for at Dørene kan lukkes op. Skabene er udført af Eg med de sædvanlige sorte, malede Dekorationer, og der

Gesims paa Skab med Skydedøre paa Sidevæggen i Vasesamlingen, Planens Værelse No. 6.

har været Traadfletning med Stof i Dørrammerne. Bogskabene paa Sidevæggene har Underskabe, der kun springer lidt frem for Overskabet, men Underskabene paa Bagvæggen er meget dybe for at kunne rumme Mapper til Kobberstik og lign. Størrelserne i Bogskabene er noget mindre end i Skabene til Samlingerne. Bredden svarer til den Alen-Takt, der er angivet paa Planen, dette Spørgsmaal skal jeg komme nærmere ind paa.

Sjældent, forekommer det mig, er en Møbleringsopgave løst saa smukt og i saa fin Harmoni med Rummene. Formen er i nogle Møbler knap og streng, i andre rig. Materialerne i nogle nærmest spartanske, i andre er der brugt oversøiske Træsarter som i Montren til Gemmerne, hvor Skabet minder om et fint

Juvelskrin. Møbleringen er uskematisk, udført med livfuld og overraskende Variation i Form, Stof og Farve, vekslende som de righoldige Samlinger og som Rummene, hvis Proportioner skifter i næsten regelmæssig Takt, og hvis Farver og Dekoration ændres fra Rum til Rum. Det hele harmonerer med det Stilpræg, som Bindsbøll bestemte for Huset, der skulde rumme Thorvaldsens nyklassicistiske Værker, den samtidige Malerkunst og hans Samlinger af Oldtidskunst.

Man kan prøve at analysere den tilsyneladende Harmoni mellem de vekslende Møbeltyper ved nærmere at undersøge deres Proportioner. Naar man betragter Planen, som er tegnet i 1:96, 1 Tomme = 4 Alen (her gengivet i halv Størrelse), er det tydeligt, at Møblerne er tegnet i simple Alenmaal, Bogskabene 2 Alen brede, Skabene med Skraapultene det samme. Skabene til Vaser er 5 Fod og Pultene i den ægyptiske Samling $1\frac{1}{2} \times \frac{3}{4}$ Alen, Bordet 2 Alen \times 3 Alen. Maaler man efter paa Møblerne, stemmer det ikke i alle Tilfælde. Pulten i den ægyptiske Samling er $1\frac{1}{2} \times \frac{3}{4}$ Alen, Bogskabene er meget nær 2 Alen (123,5 i Stedet for 125,5). De to Skabe paa Bagvæggen med Vaserne er nøjagtig 5 Fod, men Pultskabene stemmer ikke; de er væsentlig bredere end 2 Alen, og Bordet er 47" \times 69".

Ser vi nærmere paa Bogskabene, saa maaler Dørene i Overdelen $1\frac{1}{2}$ Alen i Højden og i Underdelen meget nær 1° 8". Lad os forudsætte, at Bredden paa Dørene er tegnet til 24" (en Fejl paa 1 cm), saa er Dørene i Underdelen 24" \times 32" eller Format 3 \times 4 og Overdelens Døre 24" \times 36" eller Format 2 \times 3. Det er disse simple Formater, som vi kender saa godt fra Bogformater, og som ved Halvering eller Fordobling bliver skiftevis 2 \times 3 eller 3 \times 4.

Det er, som om det er Rudestørrelsen, der har været afgørende for Størrelsesforholdene i alle Udstillingsskabene, og det er egentlig heller ikke saa overraskende, naar vi tænker paa, hvor stor Vægt Bindsbøll har lagt paa, at netop Lysmaalet i Ruderne svarede til Rummene indenfor, at de faste Hylder svarede til Sprosserne, og at Skabssiderne blev gjort saa svære, at de passede til Dørrammerne, uafhængig af, om disse var smalle eller brede, efter Dørens Størrelse. Det gengivne Snit gennem Museets Nordfløj, som er et Brudstykke af den aprobeerede Tegning, viser, hvordan Bindsbøll tænkte sig Vaserne opstillet, med een stor Vase ud for hver Rude. Ud fra denne Forudsætning, at det er Lysmaalet, der er det væsentlige, virker det naturligt, at Dørene i Skabene med de skraa Pultmontrer ikke er lige høje i Overdel og Underdel – Overdelens Dør er nemlig delt ved en vandret Sprosse, og Lysmaalene i Overskabet tilsammen bliver lig Lysmaalet i Underskabet. Breddelysmaalet i disse Skabe varierer fra

62 til 62,7 cm = 24". Rudeformatet er noget lavere end 18", hele Skabet er 3 Alen og 12" højt.

Tilsvarende kan anføres, at Rudeformatet i de store Skydedøre er 45,7 × 62 cm, altsaa nær 18" × 24" (som er 47,1 × 62,8) eller 3 × 4. Rudeformatet i det store Skab i den ægyptiske Samling er derimod 63,3 cm i Bredden og 62,5 i Højden, altsaa omtrent en Alen i Kvadrat, men hele Døren er udvendig ganske nøjagtig i Format 2 × 3. I Underskabene til Møntmontrerne træffer vi igen Lysmaal paa 62,6 × 47,8 eller ca. 24" × 18". Dette Format træffer vi iøvrigt meget nær i Ruderne i Vinduerne mod Gaarden. Vi tør maaske slutte, at Gentagelsen af denne Størrelse og dette simple Maalforhold med dets Kombinationer, som vi jo i Forvejen er saa fortrolige med, er en af Grundene til den udprægede Harmoni, der er over M. G. Bindesbølls Møbler i Thorvaldsens Museum.

MOGENS KOCH